

EUphony 2019

EUphony омладински оркестар

Диригент: Данијел Гајс

3. март 2019. године у 20 часова

Задужбина Илије М. Коларца

Студентски трг 5

Програм:

Арнолд Шенберг: „Преображена ноћ“ оп.4

Антоњин Дворжак: Симфонија бр.9 у е-молу оп.95 „Из Новог света“

Композитори и дела:

Арнолд Шенберг: „Преображена ноћ“ оп.4

Када споменемо име Арнолда Шенберга (* 13. септембра 1874. у Бечу, † 13. јула 1951. у Лос Анђелесу), прве асоцијације везане за њега су атоналност и додекафонија. Преображена ноћ, једно од његових првих дела из тоналног периода, уједно важи за врхунац развоја касне романтике.

Дело је настало у лето 1899. године у Пајербаху, где је млади Шенберг проводио време са својим пријатељем и тадашњим професором, Александером фон Землинским. Тамо се заљубио у Матилду, млађу сестру Землинског, своју будућу супругу. Инспириран љубавном везом, у року три недеље компоновао је гудачки секстет. Упркос личном противљењу и одступању од програмске музике, дело Преображена ноћ компоновао је по предлошку истоимене песме Рихарда Демела. Песма говори о младој жени, која у касној ноћној шетњи саопштава свом драгом да носи дете другог мушкарца на шта он неочекивано обећава да ће се бринути о детету као да је његово.

Преображену ноћ Шенберг је сматрао својим првим потпуним делом. Компонована је као један став у коме се преплићу два правца са краја 19. века: развој ка једноставачној сонати и једноставачној симфонијској песми. Форма одговара литерарном строфном предлошку који је подељен у пет делова. Такође су препознатљиви наративни сегменти и мањи унутрашњи одломци који својим обликом подсећају на рондо. Кроз многобројну мотивску радњу и епски израз, на почетку дела добијамо утисак јасне, хладне ноћи обасјане месецом. Наступ мрачне

теме даје наговештај бриге жене, а њене споре кораке симболизује константно ритмичко понављање ноте *де* у дубокој лаги. У другом делу Шенберг је приказао протагонистичко признање осећаја на различитим нивоима: почетак означава драмску провалу за којим следи друга тема изражена ферматом, симболом усамљености због новооткривене трудноће. У живописном делу у *це-молу* мешају се драмски мотиви самооптужбе, присиле на верност и кроз кантилену изражено препуштање чежњи за мајчинском срећом. Трећи део поново преузима главни мотив почетка и прерађује га према Брамсовом принципу "развијања варијације". У четвртом делу, говору мушкарца, грађена напетост решава се модулацијом из *ес-мола* у *Де-дур*. Уводом страствене мелодије виолончела проговара љубав, разумевање и сав несклад ишчежава. Сордине и флажолети симболизују лепоту месечеве светлости. Шири се нежан звук виолине који води у дует виолине и виолончела – жене и мушкарца. Топла мелодија употпуњава тренутак у коме мушкарац прихвата туђе дете. У завршном делу враћа се тмурна уводна тема, модулирана у *Де-дур* и форма се у потпуности заокружује из једне трагичне у преображену дивну ноћ.

Дело је изведено 1902. године у Бечу и наишло је на велико неодобравање публике. Данас се налази међу омиљеним делима гудачке литературе касне романтике. Уз гудачки секстет постоје још два дела за гудачки оркестар из 1917. и 1943. године. Диригент и виолиниста Кристофер Попен је рекао: "Оно што ме фасцинира и опчињава код ове оркестрације, је то што је успео кроз звуке оркестра да прикаже и притом повећа сву ту екстазу и велике димензионалности, притом не губећи финоћу на појединим местима[...]".

Рихард Демел (1863-1920.)

ПРЕОБРАЖЕНА НОЋ

Кроз пуст и хладан они иду гај;

свуд месечев је с њима сјај.

Над храстове се месец дигну,

на небу ни облачка, гле,

ни црних зубља да га стигну.

Глас један женски чује се:

Ја носим дете, не од Тебе,

у грех ја идем мимо Тебе.

Над собом се огреших ружно.

У срећу не веровах ја.

У чежњи непрекидно призивах тужно

живота срж и мајчинства чар

и дужност; тад дрзну ми се ћуд,
допустих с језом родни уд
да туђин муж ми прожме кужно;
и к томе још се благослових.
Тад освети се живот худ:
тад Тебе ја, о Тебе увредих.
У ходу јој је корак тром.
Гле месец једнако корача с њом.
У светлу поглед тоне њен.
Глас један мушки чује се:
То дете што га заче Ти
нек' душу Ти не терети.
Гле како јасно свемир бљеска.
Све диван сјај окружује.
По хладном мору следиш ме.
А властита се врелост љеска
од Тебе у ме, од мене у Те.
Њом туђин ће се препородит',
Ти од мене ћеш ми га родит'.
Ти сјај си ми поклонила,
у дете ме претворила.
Он хвата је за бедра јака,
а дах им љуби се сред зрака.
Кроз вишњу иду двоје светлу ноћ.

Рихард Демел (1863-1920.) био је својевремено један од најпопуларнијих немачких песника. Својим допадљивим стиховима у којима се нескривено осећа утицај читања Ничеових дела на необичан начин се контрапунктски надмећу наоко неспојиви тонови робусног берлинског натурализма и осећаја надлазећег импресионизма. Плод такве симбиозе снажне су песме које више на садржајном него на формалном плану свесно шокирају читаоца сервирајући његовом, малограђанским конвенцијама извитопереном укусу, набрекле мисли и сочне описе у којима исхитрена конвенционалност уступа место слободној вољи.

Антоњин Дворжак: Симфонија бр.9 у е-молу оп.95 „Из Новог света“

1. *Adagio – Allegro molto*
2. *Largo*
3. *Scherzo. Molto vivace*
4. *Allegro con fuoco*

Ко може боље показати пут независној америчкој музичкој култури од онога који је јединствену и аутентичну музику своје домовине већ преплео са западњачким звуком?

Мисао која је била на уму Жинет Тербер, председнице Државног козерваторијума у Њујорку, када је у јуну 1891. године Антоњину Дворжаку (* 8. септембра 1841. у Нелахозевесу, † 1. маја 1904. у Прагу) понудила место директора Државног конзерваторијума. Иако је на почетку, због тадашње професуре на Прашком конзерваторијуму, својих шесторо деце и патриотске повезаности с чешким народом, одбио место, на крају је потписао уговор. Крајем септембра 1892. дошао је у Њујорк где је остао све до 1895. године. Тако је почела прича о настанку његове симфоније бр. 9 у е-молу, познате по називу *Из Новог света*. "Онај ко има ухо за то, моћи ће да чује утицај Америке. Ово дело ме јако радује зато што ће се фундаментално разликовати од досадашњих", писао је Дворжак о свом делу. Америчких утицаја било је напретек: сама разноликост америчке нације и бујни живот огромног Њујорка. Инспирацију је пронашао у жртвама америчког сна – звуцима и митовима Индијанаца и духовној музици Афроамериканаца. Њихове "црначке духовне песме" са својим вишеслојним темама видео је као основе сваке поштене и оригиналне америчке школе за композицију. Његови доживљаји видљиви су у сваком ставу симфоније *Из Новог света*. Многи се збуне па помисле да наслов носи програмски садржај дела и самим тим симфонију означава као "америчку симфонију". Име симфоније, наиме, упућује на "доживљаје и поздраве из Новог света". Уз америчке мисли, карактер симфоније такође је прожет и чежњом за својом домовином.

Главни музички израз и примарно значење Дворжакове 9. симфоније носи сама мелодија. Хармонија и сва пратња су овде у другом плану, па својим позадинским развијањем служе за истицање главног мелодијског садржаја. Спори уводни *Adagio* првог става већ у првим тактовима доноси независну тему. Страни фолклорни начини компоновања попут синкопираног ритма, пентатонике, плагалних хармонија и лајтмотива бивају присутни у самом делу. Прва тема надлазећег *Allegro molto* подсећа на звуке полке док трећа тема мелодијом флауте дочарава звуке спиритуала „Swing Low, Sweet Chariot“. Спори други став кроз мелодију енглеског рога, доноси учестале звуке пентатонских лествица америчких индијанаца што све уљуљукује у једну меланхоличну и тужну атмосферу. Како је сам Дворжак тврдио, то је било компоновање музике на Лонгфелову песму "Хијавата", која је љубавна прича индијанског

поглавице. Надлазећи *Scherzo* сместио се између индијанског плеса и звукова валцера и поседује необични оригинални карактер и оркестарску грациозност. У финалу Дворжак одушевљава истакнутом уметношћу контрапункта и ритмовима марша главне теме. Такође, теме из прва три става поново се појављују и међусобно обједињују што симфонију циклички заокружује. Својом јасном грађом и сигурним мелодијским састајањима, усклађено задивљујућом природношћу и фолклорном оригиналношћу, не чуди да је дело које је већ на својој премијери у децембру 1893. године у Карнеги Холу у Њујорку доживело велики успех, до данашњег дана остало једно од омиљених дела за извођење.

Извођачи

EUphony омладински оркестар

EUphony омладински оркестар није само још један од многобројних аустријских оркестара окупљен с намером увежбавања и извођења концерата. Он је много више од тога. Започет 2011. године као сарадња музичких академија из Граца, Загреба, Београда, Будимпеште, Љубљане и Сарајева, прерастао је у динамични пројекат интензивне и богате међународне сарадње с могућности проширења и укључивања нових партнера. Јединствен и необичан концепт диригента Данијела Гајса, чији се рад истиче и цени због размене искустава и доживљаја и темељног приступа раду с оркестром, пример је иновативног раста и образовања у оркестру. Сваке године на програму су нова дела која се увежбавају кроз једнонедељне заједничке радионице па се потом изводе у градовима учесника пројекта. Ове године после концерта у Грацу, следе концерти у Београду и Загребу.

EUphony омладински оркестар окупља у јединственом звуку оркестра најбоље младе музичаре, студенте европских музичких академија и показује, без обзира на музичко наслеђе и окружење из ког изворно долазе, колико моћно може да звучи међународна сарадња.

Данијел Гајс

Данијел Гајс важи за једног од најсвестранијих музичара своје генерације. Рођен је 1979. године у Есену, Немачка. Виолончело је почео да учи са шест година. Четири године студирао је код Клауса Хајца у ХанOVERу. Потпомогнут Ротари стипендијом наставио је образовање на Индијана Универзитету код Јаноша Старкера. Жеља за даљим развојем и напретком довела га је у Hochschule für Musik у Келну у класу Марије Клингел где је пет година касније, уз студије камерне музике и дириговања, стекао диплому.

Као соло челиста наступао је уз Bundes jugend orchester и 1995. године је освојио прву државну награду на такмичењу „Jugend musiziert“. Године 2000. придружио се Најцелу Кенедију на америчкој турнеји албума „Kennedy Classics“. Од 2002. године бави се педагошким радом као доцент у Landes jugend orchestru Rheinland-Pfalz, Landes jugend orchestru Hessen и као доцент Bundes jugend orchestra. У опери у Висбадену наступа као соло челиста. Члан *Enos* триа постаје 2005. године. Редовно одржавају многобројне концерте и учествују на интернационалним музичким фестивалима широм Европе. 2006. године град Касел додељује му је Награду за културу. Од 2011. године наступа као соло челиста ансамбла Capella Aquileia и такође је члан Bayreuther Festspiele оркестра. Уз истакнуту виолончелистичку каријеру, дуги низ година гради

и каријеру диригента. 2011. године дебитовао је као диригент с Берлинском филхармонијом с којом је и 2013. наставио сарадњу. Такође предаје виолончело на Hochschule für Musik Majnц, Peter-Cornelius Конзерваторијуму у Мајнцу и у Бреши у Италији. 2014. почиње да руководи камерним оркестром *Klanglabor*. На Kunstuniversität у Грацу је уметнички директор и диригент Центра за оркестар и EUPhony оркестарског пројекта, у коме своје знање и многобројна искуства диригента и соло челисте, преноси младим музичарима.

Euphony 2019

Учесници

Прве виолине

Doren Dinglinger (München)

Boglárka Reiter (Budapest)

Fanni Temesvári (Budapest)

Andrijana Durmišević (Beograd)

Ann Eade (Köln)

Milica Kostić (Beograd)

Salko Lekić (Beograd)

Antonia Mihalca (Cluj-Napoka)

Tea Mileusnić (Beograd)

Anja Trkulja (Beograd)

Друге виолине

Ivan Novinc (Zagreb)

Théodore Alam (Budapest)

Eszter Várallyay (Budapest)

Kata Ujlaki (Budapest)

Gratiela Aranyosi (Cluj-Napoka)

Katarina Cvjetković (Beograd)

Li-Ling Fan (Linz)

Margo Ivanović-Režak (Beograd)

Amna Hujić (Sarajevo)

Matej Žerovnik (Zagreb)

Виоле

Carla Rodrigues (London)

Andries Cigulea (Cluj-Napoca)

Ashot Manukian (Köln)

Tijana Šilinger (Graz)

Anna-KatharinaTittgen (Graz)

Tijana Dimitrov (Beograd)

Ana Đorđević (Beograd)

Tugce Özyonar (Wien)

Виолончела

Srdjan Sretenović (Beograd)

Dorottya Standi (Graz)

Klara Außerhuber (Graz)

Ana Camon Botella (Köln)

Stefan Gavrilović (Beograd)

Ema Grčman (Graz)

Katharina Büstgens (Budapest)

Katarina Evetović (Zagreb)

Контрабаси

Slobodan Gerić (Beograd)

Barbara Csüdör (Cluj-Napoka)

Matija Kasaić Drakšić (Zagreb)

Adrian David Muntean (Cluj-Napoka)

Petar Petković (Beograd)

Strahinja Mitrović (Beograd)

Флаута 1 Kateryna Movchan (Graz)

Флаута 2 Luca Berecz (Graz)

Обоа 1 András Csizmedia (Graz)

Обоа2 / Енглески рог Kornrawan Dheeranutra (Köln/Dortmund)

Кларинет 1 Krisztian Halmos (Graz)

Кларинет 2 Nutt Kasemsamt (Graz)

Фагот 1 Dorina Biró (Graz)

Фагот 2 Mátyás Bejczy (Graz)

Хорна 1 Gabriel Maul (Graz)

Хорна 2 Armin-Attila Kiss (Graz)

Хорна 3 Peter Regitnig (Graz)

Хорна 4 Patricija Županc (Graz)

Труба 1 Sebastian Straßegger (Graz)

Труба 2 Tamas Mészáros (Graz)

Тромбон 1 Magret Deutinger (Linz)

Тромбон 2 Anna Lehner (Linz)

Бас Тромбон Nejc Kurbos (Graz)

Туба Mihael Toma (Graz)

Тимапни Anna Micheletti (Graz/Erasmus)

Удараљке Suzana Komazin

Диригент Daniel Geiss

Асистент диригента Atay Bagcy

Менаџер пројекта Maria Elisabeth Müller-Lorenz

Асистент менаџера пројекта Klara Pelin

Организатор оркестра Alexander Wiedenhofer

Организатор оркестра Ursula Fleischhacker